

Tolmačenje v institucijah Evropske unije

Prvo vprašanje, ki se mi zastavlja kot avtorici tega prispevka je, kako opisati to široko in za zunanjega opazovalca precej nepregledno temo tako, da bo zadeva zanimiva tako za »insajderje« kot tudi za tiste, ki morda razmišljajo o študiju tolmačenja ali o tem, da bi pristopili k akreditacijskim izpitom, ki jih institucije vsako leto organizirajo za tolmače.

Pa poskusimo.

Odkar je slovenščina s pristopom Slovenije 2004 postala uradni jezik EU, slovenski tolmači redno delamo v kabinah, ki obkrožajo dvorane Evropskega parlamenta, Evropske komisije in Sveta EU ter Sodišča evropskih skupnosti v Bruslju, Luksemburgu in Strasbourgu.

Pravi razcvet je slovenščina doživela leta 2008, ko je Slovenija predsedovala Svetu EU in vse od takrat je povpraševanje po tolmačenju iz slovenščine in v slovenščino ostalo na zavidljivo visoki ravni za enega od »manjših« jezikov EU.

Okoli 80 slovenskih tolmačev, ki delamo za institucije (12 zaposlenih pri GD SCIC Evropske komisije, 6 zaposlenih pri GD INTE Evropskega parlamenta, 2 zaposlena na Sodišču Evropske

unije ter pribl. 60 akreditiranih tolmačev v svobodnem poklicu), dobro ve: skoraj vsaka institucija ima svojo tolmaško službo, ki med seboj sodelujejo pri organizaciji akreditacijskih testov in izobraževanj, povsem ločeno pa najemajo in razporejajo tolmaške ekipe.

GD SCIC (uradno Generalni direktorat za tolmačenje Evropske komisije), ki je tudi največja od 3 tolmaških služb, pokriva potrebe Evropske komisije in Sveta EU ter Evropskega sveta, GD INTE Evropskega parlamenta pokriva Evropski parlament, Sodišče EU pa ima svojo službo v Luksemburgu. GD SCIC in GD INTE skupaj pokrivata tudi zasedanja Ekonomsko-socialnega odbora in Odbora regij EU itd. Da bi se izognila dolgočasnemu naštevanju agencij, bank in drugih organizacij, sem pač naštela samo tiste najpomembnejše.

V podrobne vsebinske vidike tolmačenja za institucije se v tem prispevku ne bom spuščala, saj bi se o tem dalo napisati kakšno doktorsko disertacijo.

Naj rečem le toliko: Tolmačenje v institucijah zahteva poleg običajne tolmaške učljivosti ustrezno poznavanje zgodovine in pravnega reda EU, pa tudi institucionalnih posebnosti in osebnosti. Časa za priprave po navadi ni obilo in nekateri tehnični sestanki znajo človeka pošteno izžeti. Ali pa hitro brani govori, pa še bi lahko naštevali. Do neke mere gre za vidike tolmaškega poklica, ki nas vedno znova doletijo tudi na prostem trgu.

Med delom na prostem trgu in pri institucijah obstajajo precejšnje organizacijske razlike, ki pa so deloma odvisne tudi od tega, ali za institucije delate kot stalno zaposlen tolmač ali v svobodnem poklicu. Če ste stalno zaposleni, imate manj »svobode«, saj ste svojemu delodajalcu na razpolago pet dni na teden. Po drugi strani to odtehta socialna varnost, ki gre vstric s stalno zaposlitvijo, pa možnosti jezikovnega in ostalega izobraževanja ter jasno dorečeni delovni pogoji. Ti seveda veljajo za vse tolmače,

ki delajo za institucije, tako zaposlene kot zunanje. Akreditirani tolmači v svobodnem poklicu, ki delajo za institucije, pa imajo možnost, da sami odločajo o tem, koliko tolmaških dni ponudijo institucijam. Le-te ponujene dni sprejemajo na podlagi različnih kriterijev. Najpomembnejši kriterij je povpraševanje, upoštevajo pa se tudi kriterij t. i. domicila, jezikovna kombinacija in profesionalnost.

Slednjo vsaka od institucij ugotavlja po lastnem sistemu. Načeloma gre za pregleden sistem poročanja. Tolmač v svobodnem poklicu, o katerem se poroča, dobi podatke o tem, kdo je poročal, na čigavo zahtevo (navadno za to zaprosi vodja kabine katerega od izkušenih zaposlenih tolmačev), na katerem sestanku, kaj točno je napisal/a in seveda ima tudi možnost pisnega in osebnega ugovora ali komentarja.

Povpraševanje po tolmačenju v slovenščino in iz slovenščine je pri vsaki od institucij podvrženo lastnim zakonom. Pri Sodišču EU se kabine predvidevajo glede na jezik postopka, pri Evropskem parlamentu glede na potrebe poslancev, pri Komisiji na ravni tehničnih razprav jezikovni režim določajo dejanske potrebe in tehnične zmogljivosti, v Svetu pa povpraševanje dejansko oblikujejo države članice. Okoli tretjina sestankov na visoki ravni (Sveti ministrov ipd.) ima vedno predviden poln režim, torej tolmačenje v vse uradne jezike in iz vseh uradnih in na zahtevo tudi nekaterih regionalnih jezikov EU (npr. katalonščine, baskovščine, irščine).

Za vse ostale sestanke in zasedanja pa je prepuščeno državam članicam, da preko svojih Stalnih predstavništev pri EU zaprosijo za aktivno ali pasivno tolmačenje. Povpraševanje v Svetu je tako bolj kot v ostalih institucijah tudi odraz političnih danosti v državi članici.

Politične potrebe pa vplivajo tudi na tehnične vidike tolmačenja. Tako je GD SCIC v letu 2012 na zahtevo Evropskega sveta

začel zagotavljati tolmačenje na daljavo oz. »remote« na neformalnih delih zasedanja vodij držav in vlad, kar je sprožilo poglobljeno razpravo o prihodnosti poklica kot takega. Kaj več o tej zanimivi in ne povsem nekontroverzni temi pa v izključno temu posvečenem prispevku.

TOLMAČE SMO VPRAŠALI ...

Najlepša in/ali najbolj neprijetna tolmaška izkušnja?

Lepe so izkušnje, v kateri postaneš del ekipe, še zlasti, kadar tolmačiš več dni ali ves teden zapored v isti ekipi. Zanimiva je dinamika takšnega sodelovanja: od začetnega "tipanja", kdo je kdo, do tega, da se na koncu sploh ne bi poslovil od svoje skupine. Na začetku je mnogokrat čutiti rahlo nezaupanje, češ, kako neki boste lahko razumeli naše strokovne vsebine in jih celo prevedli. Sčasoma se udeleženci "sprostijo", saj ugotovijo, da tolmači ne le razumemo, o čem govorijo, temveč smo kompleksne strokovne vsebine sposobni tudi kompetentno prevesti v drug jezik.

Neprijetno je, ko se govornik v svojem govoru ali odgovoru izmika, uporablja tisoč mašil, s katerimi prikriva dejstvo, da nima česa povedati ... in ko moraš potem ta "veliki nič" še pretolmačiti.